

LIESSMANN, Konrad Paul: Univerzum věcí. K estetice každodennosti
Praha: Academia, 2012, 137 s.

Rakúsky filozof sa v tejto publikácii púšťa cestou luxusu, ktorá sa na prvý pohľad zdá, ako sám píše, neprimeraná a nedôstojná pre filozofa, čím odkazuje, že aj o efemérnych veciach života, banalitách a obyčajnostiach je možné z tejto pozície uvažovať.

Zo súboru dvanástich esejí, ktoré oscilujú okolo univerza dnešných vecí, ľahko dostupných a vábných, nie ani jedna explicitne spájaná s fenoménmi, či problémami pedagogiky, ako jeho predchádzajúca kniha (Teorie nevzdělanosti, 2009), ale takmer všetky námety, po ktorých siahol, je možné využiť v učebnom procese ako materiál či seminárové texty. S istou „nadsázkou“ je tiež možné vyhlásiť, že Liessmannove postrehy môžu slúžiť ako aktuálny dodatok k jeho učebnici filozofickej propedeutiky (O myšlení, 1994). Tento úvod do filozofie ponúka klasický prehľad hlavných tém, ktoré sa vo filozofii nastoľujú – pravda, dobro, krása, spravodlivosť, zmysel dejín, nevyhnutnosť, Boh, moc, prirodzenosť – a práve na niektoré z nich nahliada v *Univerze věcí* pohľadom do studne, nie na nočnú oblohu.

Esej, ktorá otvára diskusiu, je venovaná práci a spotrebným predmetom. Liessmann naznačuje, ako postindustriálna spoločnosť „prepožičiava“ tovaru metafyzický status, ktorý predtým patril človeku. Kantove otázky pýtajúce sa na človeka a na jeho pôvod, sa dnes pýtajú na pôvod topánok, áut, kníh, šperkov, kozmetiky, pretože už z nich nie je cítiť ľudskú prácu, pot, materiálno. Toto je pre neho základný kameň konzumu a narastajúcej produkcie, ktorá ale paradoxne neprináša viac voľného času, pohodu, nižší vek odchodu do dôchodku, či vyššie mzdy. Konzum a práca si protirečia len zdanlivo, práca je jeho predpokladom a on sám je nutnou občianskou povinnosťou (s. 19).

Najrozsiahlejšia časť knihy tematizuje oblasti, ktoré patria estetike a umeniu. Tieto eseje sa ponúkajú učiteľom výtvarných výchov a umení, ktorý

môžu cez ne študentom sprostredkovať a podnietiť v nich aj teoretické uvažovanie, nielen poznanie *techné*.

V eseji o vnímaní nás Liessmann obviňuje, že si obohacujeme každodenné estetické podnety akými dodatočnými, pretože máme pocit, že ich je vôkol nás nedostatok. Dbáme na dizajn, materiál, formu, interiér, pričom „zatláčame pocitovú kvalitu podnetu“ (s. 25). Podľa neho je dennodenných podnetov dostatok, len nám chýba sebareflexívny pocit, fascinácia, že nevieme transcendovať všednú každodennosť, a keď sa už aj stretne s umením, vnímame ho každodenných pohľadom. V jednej z esejí problematizuje *gýč* ako produkt, ktorý je vo výtvarnom umení častou témou. Čitateľ sa môže nad týmito vetami pousmiať, pretože Liessmann nachádza spôsob, ako je možné zberateľov exemplárov spájaných s masovou výrobou a identickou reprodukciou v istých prípadoch ospravedlniť. V inej eseji zase Liessmann „oživuje“ Gehlenove idey o vývoji umenia a jeho komentovania. Na mušku si berie napríklad abstrakciu, ktorá je Gehlenom označovaná za typ umenia, ktoré mlčí a ktoré „stratilo reč obrazov“ (s. 47), čím podľa Liessmanna iniciuje vznik tzv. konštituujuceho diskurzu, ktorý obyčajnú lopatu na sneh „vytrháva z univerza vecí a prisudzuje jej miesto v univerze umeleckých diel“ (s. 52). Estetické témy uzatvára diskusia o tom, ako zaobchádzame s hudbou, zobrazením erotiky v umení a zážitkovej kultúre dneška („eventy“), kde sa dostane k slovu aj Goethe.

O čosi ľahšie sa čítajú eseje o futbale a spinningu, ktoré sú zároveň najzábavnejšími kapitolami knihy. Tieto by mohli byť čítané študentmi etiky, filozofie, ale aj telesnej výchovy, pretože spájajú šport s filozofiou, hoci autor priznáva, že ich vzťah je prekérny. Analýzou futbalových pravidiel, najmä ofsajdu, Liessmann ukazuje, ako sa späť do hry „vracia“ Kantova téza o vôle k dobru. Esej o cyklistike, fitness a spinningu ukazuje, ako si môže svalnatý narcis nájsť spoločnú reč so starnúcim intelektuálom, ktorého do fitness centra priviedlo ohlasujúce sa telo. Intelektuálovi, ktorý predtým ignoroval šport a pohrdal ním napriek tomu, že bol materialistom, fitness centrum zvyšuje „schopnosť znášať utrpenie“ (s. 101). Liessmann v tejto časti komponuje ódu na závodný bicykel, ktorý v jeho očiach predstavuje platónsku ideu bicykla.

Študentom pedagogiky by mohla byť prospešná esej o idoloch dnešnej modernej spoločnosti, v ktorej je každá profesia zaoberajúca sa vyučovaním v kríze. Mladí aspiranti na tituly z ekonómie či politológie by mali povinne čítať poslednú esej o peniazoch, kde sa dozvedia nielen o Aristotelovom poňatí peňazí, ale aj o Marxovej zamilovanosti do nich.

Brilantným prvkom autorových esejí je jeho schopnosť nielen vdýchnuť bežným veciam okolo nás teoretickú závažnosť, ale vniestť do diskusie aj myšlienky dávnych filozofov, nájsť analógie, podobnosti, spojiť reflexie o moderných témach s tými, ktoré boli „trendy“ v minulosti. Reprezentatívnym

príkladom je využitie Schirlbauerového spojenia Humboldta s fitness centrom, kde sa jeho vysmievaná idea o vzdelaní stáva veľmi účinnou.

Zuzana Danišková
Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity
Trnava
Slovenská republika